

Furmaziun per in svilup persistent

L'idea directiva dal Plan d'instrucziun 21

■ **Sut l'aspect da la «Furmaziun per in svilup persistent» – che furma quasi l'orizont d'orientaziun general dal Plan d'instrucziun 21 – duain las scolaras ed ils scolars sa fatschentan cun la complexitad dal mund e cun ils svilups economics, ecologics e socials da quel. La finamira è ch'els chapeschan entretschaments e connexs e daventan abels da prender part da la concepziun persistenta dal futur.**

La promoziun d'in svilup persistent è francada en la Constituziun federala sco incumbensa da l'agir statal: «Ella (la Confederaziun svizra) promova la prosperitad comunabla, il svilup durable, la coesiun interna e la varietad culturala dal pajais.» En il

Plan d'instrucziun 21 è vegnids integrads ils suandants set temas interdisciplinars sut l'idea directiva dal svilup persistent: politica, democrazia e dretgs umans; ambient natiral e resursas; schlattainas ed egalitad; sanadad; svilup global e pasch; identitads culturalas e comunicaziun interculturala; economia e consum.

La selecciun sa basa d'ina vart sin concepts existents sco l'educaziun da la sanadad, l'emprender global, la pedagogia interculturala, la pedagogia che resguarda tuttas duas schlattainas, la furmaziun politica e l'educaziun da l'ambient. Da l'autra vart suonda ella ils temas-clav da la decada da l'ONU «Furmaziun per in svilup persistent» 2005–2014, las sfidas e mesiras da la strategia «Svilup persistent dal Cussegl federal svizzer» sco er l'integraziun d'intgins da quests temas interdisciplinars en ils plans d'instrucziun chantunals vertents. Nov è che quests concepts e temas s'orienteschan a l'idea directiva dal svilup persistent.

Idea directiva dal svilup persistent

Svilup persistent

In svilup persistent è in'idea directiva per il svilup da la societad. Ella cuntegna la finamira ch'i dovra oz ed en l'avegnir ina societad solidarica ed in bainesser economic per cuntentar ils basegns fundamentals materials ed immaterials da tut ils umans. Per realisar quest'idea dovri svilups politics, economics, ecologics, socials e culturalas multifars. Giustia, participaziun politica ed il mantegniment da las basas da viver naturalas èn premissas essenzialas per in svilup persistent. In tal svilup na po betg vegnir pensà per in pajais sulet, mabain sto adina er vegnir considerà en in connex global. Co ch'in svilup persistent po vegnir promovì, dependa da las relaziuns economicas, ecologicas, socialas e culturalas respectivadas d'in pajais e sto vegnir negozià en la societad. In svilup persistent po gartegiar mo, sche dunnas ed umens, giuven e vegl pon sa participar als process da decisiun ed a la realisaziun da las decisiuns.

Il svilup persistent vegn savens represchentà cun agid da trais rudels per las finamiras ambient, economia e societad e cumpletta cun las axas dal temp (passà, preschent, futur) e dal spazi (local, global). Qua tras vegni exprimi ch'ils process politics, economics, ecologics, socials e culturalas èn colliads in cun l'auter; l'agir dad oz ha consequenzas per il futur; igl existan effects reciproc tranter l'agir local e l'agir global.

Furmaziun per in svilup persistent

La furmaziun en il senn da las finamiras da furmaziun formuladas gioga ina rolla essenziala en la realisaziun da l'idea d'in svilup persistent. Savair leger e scriver, savair s'infurmar, avair in'opiniun e savair integrar quella en il discurs èn pre-

missas necessarias, per che las scolaras ed ils scolars possian sa participar ad in svilup persistent e gidar a concepìr quel.

La furmaziun duai gidar ils umans a reflectar davart l'atgna plazza en il mund ed a ponderar, tge ch'in svilup persistent vul dir per la concepziun da l'atgna vita e per la vita en la societad. I sa tracta da sviluppar savida ed abilitads che rendan abels ils umans da chapir connexs, da chattar lur via en la societad sco persunas independentas, da surpigliar responsabladad e da sa participar activamain als process da negoziaziun ed als process creativs da la societad ch'èn destinads ad in svilup persistent ecologic, social ed economic.

Temas interdisciplinars sut l'idea directiva dal svilup persistent

Politica, democrazia e dretgs umans

La democrazia ed ils dretgs umans èn valurs fundamentalas da nosa societad e furman – ensem cun il stadi da dretg – las directivas per la politica. Las scolaras ed ils scolars sa fatschentan cun differents furmas da la societad, tradiziuns e vistas dal mund, discutan lur origin e lur midadas ed emperdan da chapir connexs istorics, socials e politics. Els s'occupan cun process politics, emperdan da distinguer quels, chapeschan elements da basa da la democrazia ed enconuschan funcziuns fundamentalas d'instituziuns publicas. Els tematiseschan cun ils dretgs umans, enconuschan lur svilup ed impurtanza ed èn abels da percorscher dischavantats e discriminaziuns. Las scolaras ed ils scolars s'engaschan en la cuminanza da scola e gidan a concepìr quella. Els emperdan da sa furmar in'atgna opiniun, da far valair agens interess e da represchentar quels cun arguments. Els tractan la relaziun da pussanza e dretg, discutan valurs e normas fundamentalas e s'occupan cun conflicts, cun las raschuns per tals sco er cun soluziuns pussaivlas.

Ambient natiral e resursas

En il center da quest tema stattan l'ambient natiral cun sia complexitad e diversitad sco er l'occupaziun cun sia impurtanza sco basa da viver per l'uman. Las scolaras ed ils scolars s'acquistan enconuschientschas davart animals e plantas en lur biotops, exploreschan differents sistems ecologics e vesan effects reciproc. Els vegnan a savair che la natira e l'ambient vegnan nizzegiads, furmads e midads da l'uman. En quest connex s'occupan els cun las finamiras, influenzas e consequenzas pussaivlas ch'èn colliadas cun quai. Las scolaras ed ils scolars tematiseschan l'impurtanza da resursas naturalas ed il fatg ch'ellas èn limitadas. Els sa fatschentan cun svilups da la tecnica e da la scienza natirala e reflecteschan, tge influenza che tals han sin l'uman e l'ambient. Las scolaras ed ils scolars survegnan l'ocasiun da vesair e sentir la natira a moda complessiva e da s'occupar cun problematicas concretas concernent l'ambient or da lur champ d'experiencias. A maun da dumondas localas e globalas concernent l'ambient interculeschan els conflicts d'interess e percorschan pussaivladads d'agir per sasezs, ma er per la societad. Las scolaras ed ils scolars daventan abels da reflectar las atgnas modas da sa cumportar e quai tant areguard in tractament persistent da l'ambient natiral e da las resursas sco er in vista ad in futur supportabel.

Schlattainas ed egalitad

Il tema è ina contribuziun a la realisaziun da l'egalitad giuridica ed efectiva da las schlattainas en famiglia, scolaziun e lavur. I vegn tractà, co che las schlattainas e las rollas vegnan percepidas en la societad e co ch'ins va enturn cun tals. Tematisada vegn er l'occupaziun cun

Ambient natiral e resursas – in tema central per cuntanscher dapli persistenza. FOTO: PÖ

pussaivladads concepziunals e cun schanzas da la vita sin basa da la schlattaina. Las scolaras ed ils scolars sa fatschentan en quest connex cun rollas da las schlattainas, stereotips, pregiudizis e clichés en il mintgadi ed en il mund da lavur. Els reflecteschan l'impurtanza da la schlattaina e da las rollas areguard la furmaziun e la professiun, ma er areguard ina relaziun, la sexualitad e la lavur da famiglia. Els chapeschan atgnadads e differenzas culturalas e reflecteschan davart lur agens maletgs ed ideas. Las scolaras ed ils scolars sa fatschentan cun preschentaziuns da las rollas d'umens e da dunnas en las medias ed interculeschan il diever da la lingua en dumondas concernent las schlattainas ed en la comunicaziun. Els s'occupan cun facturs e situaziuns che favuriseschan discriminaziuns e violaziuns u abus, ed els san co ch'els pon sa defender cunter tals situaziuns.

Sanadad

La sanadad cumpiglia il bainesser fisic, psychic e social da l'uman. Las scolaras ed ils scolars emperdan pli e pli da surpigliar responsabladad per lur bainesser e lur sanadad. Per quest intent s'acquistan els savida davart il corp uman, davart ses funcziunament e davart facturs fitg differents ch'influenzeschan il bainesser e la sanadad. Latiers tutgan secturs sco nutriment, moviment, sanadad psychica, raits socialas, sexualitad, partenadi, dependenza e violenza. Las scolaras ed ils scolars sa fatschentan cun malsogna, ristgas per la sanadad ed accidents e san distinguer influenzas multifaras sin la sanadad. Els discutan ed emprovan pussaivladads d'agir e disas che mantegnan e promovon la sanadad ed il bainesser. Latiers tutgan il diever da resursas en la rait sociala, enconuschientschas davart in cumportament da mangiar e da moviment saun, igiena, moviment segir en il traffic, giudicament da privels en connex cun eveniments da la natira e cun la concepziun dal temp liber sco er in enturn correctamain cun maschinas e materials.

Svilup global e pasch

Entaifer la tematica «svilup global e pasch» vegnan tractadas dumondas davart connexs, situaziuns d'interess, conflicts e potenzials che pertutgan l'entir mund. Tematisadas vegnan sfidas socialas sco pasch, bainstanza e giustia. Pli-navant vegnan messas en dumonda infurmaziuns e posiziuns areguard ils

interess e la vardaivladad. Las scolaras ed ils scolars s'occupan cun modas e spazis da viver sco er cun structuradas e moviments da la populaziun en differents religiuns mundialas ed èn abels da percepir connexs e dependenzas. Els interculeschan differenzas en las cundiziuns e modas da viver dals umans, reflecteschan davart vistas ed interpretaziuns dal mund e sa fatschentan cun dinamicas che resultan qua tras, sco conflicts d'interess economic e politics, povradad, moviments da migraziun e conflicts armads.

Identitads culturalas e comunicaziun interculturala

Il tema «identitads culturalas e comunicaziun interculturala» tematisescha maletgs culturalas da sasez sco er trats cuminaivels e differenzas. Las scolaras ed ils scolars sa scuntran cun umans e products da differents culturas e sa fatschentan cun caracteristicas tipicas en il mintgadi. Els s'occupan cun litteratura, musica ed art figurativ or da differents temps e diversas culturas e vesan particularitads, trats cuminaivels e differenzas. Las scolaras ed ils scolars cumpareglian modas da viver d'umans da differents culturas e vesan la lingua sco part impurtanta da la cultura e da l'identitad. Els interculeschan situaziuns socialas or da differents perspectivas, sa fatschentan cun atgnas ideas ed emperdan dad ir enturn cun respect cun las differents modas da viver, tradiziuns e vistas dal mund. Els s'acquistan savida davart la diversitad culturala da la Svizra e davart la midada da quella en il decurs dal temp.

Economia e consum

L'economia ed il consum èn colliads stretgamain in cun l'auter. Sin basa da las experiencias da las scolaras e dals scolars vegnan tematisads differents aspects da l'economia e dal consum sco er lur effects reciproc.

Las scolaras ed ils scolars exploreschan ils munds da produziun e da lavur ed emperdan d'enconuscher reglas e process economics. Els s'acquistan enconuschientschas davart la derivanza, la produziun ed il consum da bains sco er davart il metter a disposiziun prestaziuns da servetsch. Els analiseschan lur impurtanza per l'economia, l'ambient e la societad. Els sa fatschentan cun applicaziuns tecnicas e cun applicaziuns da las ciencias naturalas en il mund da lavur ed en la vita privata e reflecteschan da-

vart lur niz e lur impurtanza. A maun da quests temas discutan els dumondas davart la globalisaziun e reflecteschan davart l'influenza da tala sin situaziuns da lavur e da vita. Las scolaras ed ils scolars s'occupan cun il consum e cun la concepziun dal consum sco er cun facturs d'influenza pussaivels. Els san motivar decisiuns da consum e reflecteschan lur cumportament da consum en vista ad in tractament persistent da las resursas. Las scolaras ed ils scolars s'occupan cun il tema «nutriment» en quai che riguarda aspects da la sanadad, da l'ecologia e da l'economia en il mintgadi, ma er sco sfida globala.

Realisaziun en l'instrucziun

Avischinaziun interdisciplinara

Sco blers problems complexs dal mintgadi pon ils temas dal svilup persistent darer vegnir attribuids ad in singul champ. La gronda part dals temas ha ina dimensiun politica, economica, ecologica, sociala e culturala, ha in'istorgia e renviescha al futur, tant en il context local sco er global. Per chapir la complexitad dal mund cun ses entretschaments e connexs èsi necessari da sviluppar differents competenzas dal rom e cumpetenzas transversalas.

Furmas da l'instrucziun interdisciplinara servan a render visibla la multifariadad d'in tema complex ed a render chapibels connexs ed effects reciproc. Las differents perspectivas dals champs sin in tema pon mussar ch'els puntgs da vista dals roms represchentan savens mo ina part da la realitad. Las scolaras ed ils scolars emperdan che betg mo in puntg da vista è correct u adequat. Els emperdan da percepir ils cunfin dals puntgs da vista e dad ir enturn a moda constructiva cun tals (p.ex. en cas da dumondas davart il consum, ils dretgs umans u l'energia).

En la preparaziun da l'instrucziun vegnan tschernids ed elavurads or dals differents aspects d'in tema quels aspects ch'èn relevants tenor criteris dal rom e criteris pragmatic per chapir ina chaussa e per schliar il problem. Els cuntengns da differents champs servan sco elements constitutivs.

Tut tenor il ciclu e la furma organisatorica ston las differents persunas d'instrucziun s'arranschar ina cun l'autra. Instruments zunt adattads èn temas annuals, emnas u dis tematics, instrucziun d'epocas, lavurs da project, instrucziun da lavuratori, scenaris d'emprender e.u.v. L'emprender interdisciplinar è dentant er pussaivel en mintga altra furma d'instrucziun.

Criteris per tscherner ils temas

Per tscherner ils temas da l'instrucziun fai senn da sa basar sin ina problematica da la societad, sin in'actualitad u sin in'experiencia dal mintgadi da las scolaras e dals scolars e da s'orientar als suandants criteris: Pon ins mussar ina relaziun tranter circumstanzas e process locals e globals? Èsi pussaivel da reflectar davart svilups futurs? Sa laschan consequenzas dal passà e dal preschent tematisar per generaziuns futuras? Po vegnir mussada a maun dal tema la dimensiun politica, ecologica, economica, sociala e culturala? Èsi pussaivel da sa fatschentar a moda critica cun tenutas da valurs? Pon vegnir mussads ils interess opposts e congruents da singuls acturs? Èsi pussaivel da tematisar inegalitad e pussanza?

La preschentaziun:

Dossier «Plan d'instrucziun 21 – Furmaziun per in svilup persistent».

Dapli infurmaziuns:

chatta.ch/?hiid=2876
www.chatta.ch